STANOVISKO GENERÁLNÍ ADVOKÁTKY JULIANE KOKOTT

přednesené dne 28. ledna 2010 [1]

I – Úvod

1. Projednávaná žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Hoge Raad der Nederlanden se týká vztahu mezi jednak nařízením Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech [2] a jednak Ženevskou úmluvou o přepravní smlouvě v mezinárodní silniční nákladní dopravě ze dne 19. května 1956 (CMR) [3].

2. Článek 71 nařízení č. 44/2001 umožňuje za určitých okolností ve zvláště vymezených věcech i nadále uplatňovat v oblasti mezinárodního práva veřejného smlouvy o příslušnosti, uznávání a výkonu soudních rozhodnutí, uzavřené mezi členskými státy. Předkládající soud požaduje objasnění vztahu několika ustanovení CMR a nařízení. Na to navazují otázky, zda je Soudní dvůr oprávněn vykládat CMR, a případně jak je třeba chápat ustanovení o překážce litispendence (*lis pendens*) a výkonu cizích soudních rozhodnutí v článku 31 této úmluvy.

II – Právní rámec [4]

A – *CMR*

3. CMR obsahuje zvláštní ustanovení týkající se mezinárodní smlouvy o silniční nákladní dopravě, a zahrnuje jak hmotněprávní ustanovení, tak i procesní pravidla. Byla uznána již v době platnosti Bruselské úmluvy z roku 1968 o příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, tj. úmluvy

1 — Původní jazyk: němčina.

2 — Úř. věst. L 12, s. 1; Zvl. vyd. 19/04, s. 42, ve znění použitelném v projednávaném případě naposledy pozměněné nařízením Rady (ES) č. 1791/2006 ze dne 20. listopadu 2006, Úř. věst. L 363, s. 1.

3 — Závaznými jazykovými zněními CMR jsou anglické a francouzské znění (zveřejněna v *Recueil des traités des Nations unies* 1961, č. 5742, s. 190). U zde použitého překladu se jedná o německý úřední překlad, vytištěný v německém *Bundesgesetzblatt* 1961 II, s. 1120. Oficiální zkratka „CMR" pochází z francouzského názvu úmluvy („**C**onvention relative au contrat de transport international de **M**archandises par **R**oute").

4 — Jelikož byla Smlouva o ES vstupem Lisabonské smlouvy v platnost nahrazena dne 1. prosince 2009 SEU a SFEU, budu v tomto stanovisku brát v úvahu ustanovení a číslování nyní platných smluv, pokud není nutno použít ustanovení Smlouvy o ES. Pokud bude citována judikatura Soudního dvora k předcházejícím ustanovením, vycházím z toho, že platí i pro nová ustanovení, pokud tato nebyla podstatně změněna. Konečně budu používat označení uváděná v nových Smlouvách (zejména Unie namísto Společenství).

předcházející přijetí nařízení č. 44/2001 [5], jakožto zvláštní smlouva ve smyslu předchozí úpravy článku 71 nařízení č. 44/2001 [6]. Byla již ratifikována všemi členskými státy.

4. Článek 31 CMR zní následovně:

„(1) Spory vzniklé z přeprav podléhajících této Úmluvě může žalobce vést, pokud je nevede u soudů smluvních států určených dohodou stran, u soudů tohoto státu, na jehož území

a) má žalovaný trvalé bydliště, hlavní sídlo podniku nebo pobočku anebo jednatelství, jejichž prostřednictvím byla přepravní smlouva uzavřena, nebo

b) leží místo, kde byla zásilka převzata k přepravě, nebo místo určené k jejímu vydání.

U jiných soudů nemůže žalobce spor vést.

(2) Je-li ve sporu uvedeném v odstavci 1 tohoto článku projednávána žaloba před soudem příslušným podle uvedeného odstavce nebo byl-li v takovém sporu vynesen tímto soudem rozsudek, nelze podat z téhož důvodu mezi týmiž stranami novou žalobu, ledaže rozhodnutí soudu, před nímž byla projednávána první žaloba, není vykonatelné ve státě, ve kterém je podávána nová žaloba.

(3) Stal-li se ve sporu uvedeném v odstavci 1 tohoto článku rozsudek vynesený soudem některého ze smluvních států v tomto státě vykonatelným, stává se vykonatelným i ve všech ostatních smluvních státech, jakmile byly splněny v příslušném státě předepsané formality. Tyto formality nemohou však být základem pro obnovu řízení.

(4) Ustanovení odstavce 3 tohoto článku se vztahují na rozsudky vydané ve sporném řízení, na rozsudky pro zmeškání a na soudní smíry; nevztahují se však na mezitímní rozsudky ani na soudní rozhodnutí, jimiž se při úplném nebo částečném zamítnutí žaloby ukládá žalobci kromě náhrady nákladů řízení i náhrada škody a úroků.

[...]“

5 — Úř. věst. 1972, L 299, s. 32; konsolidované znění Úř. věst. 1998, C 27, s. 1.

6 — Viz seznam P. Jenarda ve zprávě k úmluvě o příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Úř. věst. 1979, C 59, s. 1, 60).

5. Článek 47 CMR upravuje příslušnost k výkladu Úmluvy:

„Každý spor mezi dvěma nebo více smluvními stranami o výklad nebo použití této Úmluvy, který se stranám nepodařilo urovnat jednáním nebo jiným způsobem, může být na návrh kterékoli zúčastněné smluvní strany předložen k rozhodnutí Mezinárodnímu soudnímu dvoru."

B – *Právo Evropské unie*

6. Článek 351 odst. 1 a 2 SFEU (bývalý článek 307 ES) zní následovně:

„Práva a povinnosti vyplývající ze smluv uzavřených před 1. lednem 1958 nebo pro přistupující státy přede dnem jejich přistoupení mezi jedním nebo několika členskými státy na jedné straně a jedním nebo několika třetími zeměmi na straně druhé nejsou Smlouvami dotčeny.

Pokud jsou uvedené smlouvy neslučitelné se Smlouvami, použije příslušný členský stát či členské státy všech vhodných prostředků k odstranění zjištěných neslučitelností. V případě potřeby si členské státy poskytnou vzájemnou pomoc k dosažení tohoto cíle a zaujmou případně společný postoj."

7. Body odůvodnění 16, 17 a 25 nařízení č. 44/2001 znějí:

„(16) Vzájemná důvěra ve výkon spravedlnosti v rámci Společenství umožňuje, aby rozhodnutí vydaná v kterémkoli členském státě byla bez dalšího uznávána bez potřeby jakéhokoli dalšího řízení, kromě sporných případů.

(17) Na základě stejné zásady vzájemné důvěry musí být postup pro výkon rozhodnutí vydaného v jednom členském státě v jiném členském státě účinný a rychlý. K tomuto účelu by mělo být prohlášení vykonatelnosti rozhodnutí vydáno v zásadě bez dalšího po zcela formální kontrole předložených písemností, aniž by měl soud možnost vznést bez návrhu jakékoli důvody pro nevykonání soudního rozhodnutí ve smyslu tohoto nařízení.

[...]

(25) S ohledem na mezinárodní závazky členských států nejsou tímto nařízením dotčeny smlouvy upravující určité zvláštní oblasti práva, jejichž jsou členské státy smluvní stranou.“

8. Článek 27 nařízení č. 44/2001 stanoví následující pravidlo ohledně souběhu řízení o témž nároku před soudy několika členských států (*lis pendens*):

„(1) Je-li u soudů různých členských států zahájeno řízení v téže věci mezi týmiž stranami, přeruší soud, u něhož bylo řízení zahájeno později, bez návrhu řízení až do doby, než se určí příslušnost soudu, který řízení zahájil jako první.

(2) Jakmile je určena příslušnost soudu, u něhož bylo řízení zahájeno jako první, prohlásí se soud, u něhož bylo řízení zahájeno později, za nepříslušný ve prospěch prvního soudu.“

9. Článek 34 nařízení č. 44/2001 stanoví následující možnosti odmítnutí uznání cizího soudního rozhodnutí:

„Rozhodnutí se neuzná,

1. je-li takové uznání zjevně v rozporu s veřejným pořádkem členského státu, v němž se o uznání žádá;

[...]

3. je-li neslučitelné s rozhodnutím vydaným v řízení mezi týmiž stranami v členském státě, v němž se o uznání žádá;

[...]“

10. Článek 35 nařízení č. 44/2001 uvádí další důvody pro odmítnutí uznání; jeho odstavec 3 zní:

„Aniž je dotčen odstavec 1, nesmí být příslušnost soudu členského státu původu přezkoumávána. Hledisko veřejného pořádku uvedené v čl. 34 bodě 1) nelze uplatnit v případě pravidel pro určení příslušnosti."

11. Pokud je podle článků 43 a 44 podán opravný prostředek proti rozhodnutí o návrhu na prohlášení vykonatelnosti rozhodnutí, uplatní se přiměřeně podle čl. 45 odst. 1 nařízení č. 44/2001 uvedené důvody pro odmítnutí uznání rozhodnutí.

12. Článek 71 upravuje vztah nařízení č. 44/2001 ke smlouvám členských států následovně:

„(1) Tímto nařízením nejsou dotčeny smlouvy, jejichž stranami jsou členské státy a jež upravují příslušnost, uznání nebo výkon rozhodnutí ve zvláště vymezených věcech.

(2) Aby byl zajištěn jednotný výklad, použije se odstavec 1 tímto způsobem:

a) toto nařízení nebrání tomu, aby soud členského státu, který je stranou smlouvy o zvláště vymezené věci, založil svoji příslušnost v souladu s takovou smlouvou [...]

b) rozhodnutí, která vydal v členském státě soud, který svou příslušnost založil v souladu s takovou smlouvou o zvláště vymezené věci, jsou v ostatních členských státech uznávána a vykonávána v souladu s tímto nařízením.

Stanoví-li smlouva o zvláště vymezené věci, jejímiž smluvními stranami jsou členský stát původu i dožádaný členský stát, podmínky uznání a výkonu rozhodnutí, použijí se tyto podmínky. V každém případě je však možno použít ustanovení tohoto nařízení týkající se řízení o uznávání a výkonu rozhodnutí."

III – Skutkový stav a předběžné otázky

13. V dubnu 2001 uzavřely společnosti Siemens Nederland N.V. (Siemens) a TNT Express Nederland B.V. (TNT) smlouvu o přepravě zboží v hodnotě 103 540 DM a o hmotnosti 12 kg ze Zoetermeer v Nizozemsku do Unterschleißheim v Německu, kam však nikdy nebylo přepraveno. Na smlouvu se podle zjištění předkládajícího soudu použijí ustanovení CMR.

14. Dne 6. května 2002 podala TNT žalobu u Rechtbank Rotterdam za účelem určení, že vůči AXA Versicherung AG (AXA), pojistiteli společnosti Siemens, neodpovídá za částku přesahující horní hranici odpovědnosti stanovenou v článku 23 CMR (8,33 zvláštních práv čerpání za kilogram zboží [nyní odpovídá 8,98 EUR]). Žaloba byla zamítnuta rozsudkem ze dne 4. května 2005. TNT se proti němu odvolala u Gerechtshof te ‚s-Gravenhage.

15. AXA podala dne 20. srpna 2004 u Landgericht München I žalobu proti TNT na náhradu škody, která vznikla pojištěné ztrátou zboží.

16. V tomto řízení uplatnila TNT námitku překážky litispendence podle čl. 31 odst. 2 CMR. Landgericht se však považoval za příslušný ve věci, neboť záporná určovací žaloba podaná TNT a žaloba na plnění podaná AXA se podle ustálené judikatury německého Bundesgerichtshof (BGH) netýkají „sporu z téhož důvodu“ ve smyslu čl. 31 odst. 2 CMR, a v rozsudcích ze dne 4. dubna a 7. září 2006 určil, že TNT je povinna zaplatit náhradu škody.

17. Dne 6. března 2007 podala AXA u Rechtbank Utrecht návrh na prohlášení vykonatelnosti rozhodnutí Landgericht München I v Nizozemsku. Tomuto návrhu bylo vyhověno v rámci předběžného opatření dne 28. března 2007. Opravný prostředek podle článku 43 nařízení č. 44/2001 podaný společností TNT proti tomuto rozhodnutí byl neúspěšný.

18. TNT pak v této věci podala kasační stížnost u Hoge Raad. V odůvodnění uvedla, že článek 31 CMR vylučuje uplatnění zákazu přezkoumávání příslušnosti soudů členského státu původu upraveného v čl. 35 odst. 3 nařízení č. 44/2001. V době podání kasační stížnosti ještě Gerechtshof te ‚s-Gravenhage nerozhodl o opravném prostředku TNT podaném proti rozsudku Rechtbank Rotterdam zamítajícím žalobu na určení.

19. Za těchto podmínek Hoge Raad rozhodl položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1) Je nutno vykládat čl. 71 odst. 2 návětí a písm. b) druhý pododstavec nařízení (ES) č. 44/2001 v tom smyslu, že:

i) odpovídající úprava zvláštní smlouvy má přednost před úpravou uznávání a výkonu rozhodnutí v nařízení (ES) č. 44/2001 pouze tehdy, jestliže úprava zvláštní smlouvy vyžaduje výlučnost, nebo

ii) při současném uplatnění podmínek uznávání a výkonu rozhodnutí ve zvláštní smlouvě a těchto podmínek v nařízení č. 44/2001 se mají vždy uplatnit podmínky zvláštní smlouvy a podmínky nařízení č. 44/2001 se neuplatní, ačkoli si zvláštní smlouva nečiní vůči jiným mezinárodním úpravám o uznávání a výkonu rozhodnutí nárok na výlučnou platnost?

2) Je Soudní dvůr za účelem zabránění odlišným rozhodnutím v případě vzájemně si konkurujících úprav zmíněných v první otázce příslušný k výkladu Úmluvy o přepravní smlouvě v mezinárodní silniční nákladní dopravě (CMR), podepsané dne 19. května 1956 v Ženevě, který by zavazoval soudy členských států, pokud se jedná o oblast upravenou článkem 31 této Úmluvy?

3) Má se v případě kladné odpovědi na druhou otázku a rovněž kladné odpovědi na první otázku pod písmenem (i) vykládat úprava uznávání a výkonu rozhodnutí v čl. 31 odst. 3 a 4 CMR v tom smyslu, že nevyžaduje výlučnost a ponechává prostor pro uplatnění jiné mezinárodní právní úpravy, která umožňuje uznávání a výkon rozhodnutí, jako je nařízení č. 44/2001?

Pro případ, že Soudní dvůr odpoví kladně na první otázku pod písmenem (ii) a rovněž na druhou otázku, klade Hoge Raad s ohledem na další posouzení kasačního opravného prostředku ještě následující tři otázky:

4) Umožňuje čl. 31 odst. 3 a odst. 4 CMR soudu dožádaného členského státu, aby u návrhu na prohlášení vykonatelnosti rozhodnutí zkoumal, zda byl soud členského státu původu mezinárodně příslušný pro rozhodování sporu?

5) Má se čl. 71 odst. 1 nařízení č. 44/2001 vykládat v tom smyslu, že v případě kolize úprav litispendence v CMR a v nařízení č. 44/2001 má přednost úprava litispendence v CMR před úpravou litispendence v nařízení č. 44/2001?

6) Týkají se v Nizozemsku podaná určovací žaloba v této věci a v Německu požadovaná náhrada škody ‚sporu z téhož důvodu' ve smyslu čl. 31 odst. 2 CMR?"

20. V řízení před Soudním dvorem předložily vyjádření TNT, nizozemská, česká a německá vláda, jakož i Evropská komise.

IV – Právní posouzení

A – *Úvodní poznámka*

21. V případě škody nebo ztráty vzniklé při přepravě jsou možné žaloby obou stran: žaloba oprávněného (odesílatel nebo příjemce) na náhradu škody a naopak žaloba přepravce na určení, že neodpovídá za škodu či případně že odpovídá s omezením na maximální částku (tzv. záporná určovací žaloba).

22. Soudy smluvních států CMR přitom vykládají ustanovení CMR týkající se náhrady škody rozdílně. Prolomení omezení odpovědnosti v článku 29 CMR v závislosti na stupni zavinění je vykládáno některými soudy restriktivně a jinými extenzivně [7]. To může vést k tomu, že se obě strany snaží podat věc u soudu, který zastává pro ně výhodný výklad [8]. Důsledkem jsou nezřídka souběžná řízení před soudy různých států.

23. Článek 31 odst. 2 CMR sice stanoví, že je nová žaloba zásadně nepřípustná, pokud již probíhá řízení „z téhož důvodu mezi týmiž stranami" (pravidlo *lis pendens*). Jelikož jsou však soudy smluvních států ve výkladu tohoto

7 — Viz přehled v H. Jesser-Huß, *Münchener Kommentar zum Handelsgesetzbuch*, 2. vydání, Mnichov 2009, článek 29 CMR, body 8 až 13.

8 — Viz konstatování generálního advokáta Strikwerda při Hoge Raad der Nederlanden ze dne 5. září 2008 v původním řízení, s. 4, bod 9 s dalšími odkazy.

pravidla *lis pendens* [9] nejednotné, nejsou v důsledku toho vyloučena souběžná řízení.

24. Soudy některých smluvních států CMR včetně německých soudů vykládají pojem „z téhož důvodu“ restriktivně. Zastávají názor, že výše uvedené vzájemné žaloby se netýkají „téhož důvodu“, neboť jedna žaloba směřuje pouze k (zápornému) určení a druhá žaloba k plnění. Cíl právní ochrany žaloby na plnění však přesahuje předmět sporu určovací žaloby, takže předměty sporu nejsou totožné. Probíhající řízení o záporné určovací žalobě tedy nebrání podání žaloby na plnění [10].

25. V souladu s tím se Landgericht München I prohlásil za příslušný k rozhodování o žalobě na plnění společnosti AXA, ačkoli v Nizozemsku již byla projednávána záporná určovací žaloba společnosti TNT.

26. Hoge Raad oproti tomu zastává stejně jako soudy dalších smluvních států [11] názor, že podle čl. 31 odst. 2 CMR má i dříve podaná záporná určovací žaloba přednost před později podanou žalobou na plnění. V této souvislosti se mj. odkazuje na judikaturu Soudního dvora k pravidlu *lis pendens* v článku 21 Bruselské úmluvy [12].

27. Původní řízení v projednávané věci je však již v pokročilém stadiu. Nejedná se již přímo o to, zda je soud, u něhož byla žaloba podána, příslušný k rozhodování o žalobě na plnění, ačkoli již protistrana předtím podala zápornou určovací žalobu u soudů jiného členského státu, neboť Landgericht München I již vydal vykonatelný rozsudek. Nizozemské soudy musejí samy rozhodnout, zda je třeba tento rozsudek v Nizozemsku uznat a vykonat. Jednou z ústředních otázek projednávané věci je, zda může být v tomto rámci ještě vůbec přezkoumávána příslušnost původního soudu.

9 — Viz důkazy u J. Haubold, CMR und europäisches Zivilverfahrensrecht – Klarstellungen zu internationaler Zuständigkeit und Rechtshängigkeit, *Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts – IPRax* 2006, 224, 227 a poznámky pod čarou 24 až 25.

10 — BGH, rozsudky ze dne 20. listopadu, 2003 I-ZR 102/02 a I-ZR 294/02, dostupné na adrese www.bundesgerichtshof.de.

11 — Viz např. rakouský Oberster Gerichtshof (OGH), rozsudek ze dne 17. února 2006 (10 OB 147/05 y) a Court of Appeal of England and Wales (Spojené království), rozsudek ze dne 23. ledna 2001, Andrea Merzario Ltd. Internationale Spedition Leitner Gesellschaft GmbH ([2001] EWCA civ. 61, body 80 až 98 a 103 až 109).

12 — Viz rozsudky ze dne 8. prosince 1987, Gubisch Maschinenfabrik (144/86, Recueil, s. 4861, bod 14 až 19), a ze dne 6. prosince 1994, Tatry (C-406/92, Recueil, s. I-5439, body 37 až 45).

28. Článek 45 odst. 1 ve spojení s čl. 35 odst. 3 nařízení č. 44/2001 zakazuje přezkoumávání příslušnosti soudu členského státu původu jakožto podmínku uznávání a výkonu rozhodnutí. I kdyby se tedy soud, který rozhodl, prohlásil z pohledu vykonávajícího soudu za příslušný neprávem, nemohla by tato skutečnost podle nařízení č. 44/2001 vést k odepření prohlášení vykonatelnosti rozhodnutí. V projednávaném případě je třeba objasnit, zda článek 31 CMR rovněž vylučuje takový přezkum příslušnosti v tomto stadiu řízení.

29. V důsledku toho je pro výkon rozhodnutí vydaného Landgericht München I v Nizozemsku rozhodující, jak je třeba ohraničit oblasti působnosti CMR a nařízení č. 44/2001. Pouze v případě, že by měla CMR přednost před ustanoveními nařízení o uznávání a výkonu rozhodnutí, by byl pravděpodobně soud vykonávající rozhodnutí oprávněn přezkoumat příslušnost soudu, který vydal rozhodnutí, které je třeba vykonat.

B – *K první předběžné otázce*

30. Podstatou první předběžné otázky předkládajícího soudu je výklad článku 71 nařízení č. 44/2001 ohledně vztahu tohoto nařízení ke smlouvám členských států upravujícím soudní příslušnost, uznávání a výkon rozhodnutí ve zvláště vymezených věcech (dále jen: zvláštní smlouvy). V souhrnu je podstatou této otázky, zda článek 71 podmiňuje přednostní použití ustanovení zvláštní smlouvy výlučnou platností těchto ustanovení.

31. Před odpovědí na tuto otázku je třeba uvést několik obecných poznámek o významu článku 71 nařízení č. 44/2001.

32. Jak již správně konstatoval generální advokát Tesauro ve věci Tatry ohledně ustanovení článku 57 Bruselské úmluvy, které předcházelo uvedenému nařízení, jedná se o zvláštní koordinační ustanovení mezi Bruselskou úmluvou, resp. nařízením č. 44/2001, na straně jedné a staršími smlouvami členských států, jejichž předmětem je úprava soudní příslušnosti, uznávání nebo výkonu soudních rozhodnutí ve zvláště vymezených věcech, na straně druhé [13].

33. Článek 71 nařízení č. 44/2001 umožňuje použití zvláštních smluv členských států takovým způsobem, že za určitých podmínek omezuje oblast působnosti nařízení.

13 — Stanovisko generálního advokáta Tesauro ze dne 13. července 1994, Tatry (viz výše, poznámka pod čarou 12, bod 8).

34. Jak uvedl Soudní dvůr v rozsudku Tatry, cílem této výjimky je respektování pravidel o příslušnosti upravených zvláštními úmluvami, jakož i uznávání a výkon cizích soudních rozhodnutí, přičemž tato pravidla byla stanovena s přihlédnutím ke zvláštnostem oblastí, kterých se týkají [14]. Jak krom toho vyplývá z bodu 25 odůvodnění nařízení, má článek 71 nařízení č. 44/2001 umožnit členským státům dodržení jejich mezinárodních závazků.

35. Toto omezení oblasti působnosti nařízení č. 44/2001 je však v jistém střetu s obecným použitím práva Unie a jeho předností před vnitrostátním právem, včetně smluv uzavřených členskými státy. Za účelem vyhovění obecnému použití nařízení je nutno toto nařízení použít vždy, když není jeho použití v rozporu se zvláštní smlouvou. Omezení oblasti působnosti nařízení je krom toho nutno vykládat restriktivně a jsou možná pouze tehdy, jestliže to vyžaduje respektování zvláštní smlouvy.

36. Z toho vyplývají dva důsledky:

– Článek 71 nařízení poskytuje přednost ustanovením mezinárodního práva pouze částečně, a to ohledně otázek, upravených ve zvláštní smlouvě [15]. Pokud smlouva určitou otázku neupravuje či ji upravuje jen zčásti, je třeba použít – případně jen doplňkově – ustanovení nařízení.

– Ani v případě, že je určitá otázka upravena ve smlouvě, nemá smlouva přednost před ustanoveními nařízení, pokud si tato úprava nečiní nárok na výlučnost, ale uplatní se vůči jiným režimům pouze subsidiárně či jako jejich volně volitelná alternativa [16]. Ustanovení nařízení mohou být v takovém případě naopak použita namísto zvláštní smlouvy.

37. Tyto zásady našly svůj výraz v ustanoveních čl. 71 odst. 2 nařízení, která představují

14 — Rozsudek Tatry (viz výše, poznámka pod čarou 12, bod 24), vydaný k článku 57 Bruselské úmluvy. Toto konstatování však lze přenést na téměř doslovně totožné ustanovení článku 71 nařízení č. 44/2001. Podle bodu 19 odůvodnění nařízení totiž musí být zajištěna výkladová návaznost mezi úmluvou a nařízením (viz rozsudky ze dne 23. dubna 2009, Draka NK Cables a další (C-167/08, Sb. rozh. s. I-3477, bod 20), a ze dne 10. září 2009, German Graphics (C-292/08, Sb. rozh. s. I-8421, bod 27).

15 — V tomto smyslu rozsudek Tatry (viz výše, poznámka pod čarou 12, bod 25).

16 — Tak například stanoví článek 23 Haagské úmluvy o uznávání a výkonu rozhodnutí o vyživovací povinnosti, uzavřené dne 2. října 1973 (dostupné na adrese www.hcch.net), že úmluva nebrání použití ustanovení jiného mezinárodního nástroje o uznání nebo výkonu rozhodnutí.

v jistém smyslu prováděcí ustanovení nebo upřesnění prvního odstavce tohoto článku [17].

38. Z článku 71 odst. 2 písm. b) prvního pododstavce tak vyplývá, že ustanovení nařízení o uznávání a výkonu rozhodnutí se použijí i tehdy, pokud se příslušnost k vydání dotyčného rozhodnutí zakládá na zvláštní smlouvě. Smlouva obsahující úpravu o soudní příslušnosti se použije v tomto ohledu namísto ustanovení kapitoly II nařízení č. 44/2001. Z toho nicméně nevyplývá úplná přednost jiných úprav před nařízením s tím důsledkem, že ohledně otázek, které smlouva neupravuje (zejména otázky týkající se uznávání a výkonu rozhodnutí), se může uplatnit vnitrostátní právo. Ustanovení nařízení o uznávání a výkonu rozhodnutí se naopak použijí – aniž je dotčen druhý pododstavec ustanovení.

39. Článek 71 odst. 2 písm. b) druhý pododstavec má pro projednávaný případ zásadní význam. Podle první věty tohoto pododstavce platí podmínky uznávání a výkonu rozhodnutí, které upravuje zvláštní smlouva, jejímiž smluvními stranami jsou členský stát původu a dožádaný členský stát. Z této formulace lze dovodit *a contrario,* že nařízení se může použít, pokud taková smlouva nevykazuje žádnou či jen neúplnou úpravu dané otázky.

40. Ze znění ustanovení sice nevyplývá zcela jasně, zda ustanovení smlouvy musejí být výlučná. Jelikož je však třeba vykládat omezení oblasti působnosti nařízení restriktivně, bylo by v rozporu s jeho cílem, pokud by se jeho ustanovení nemusela použít i v případě, že to zvláštní smlouva nepožaduje, aby zajistila platnost pouze svým ustanovením [18].

41. Pro takový restriktivní výklad článku 71 nařízení č. 44/2001 v oblasti uznávání a výkonu rozhodnutí hovoří kromě toho zásada *favor executionis* [19], na které se nařízení zakládá. Soudní dvůr tak zdůraznil již v rozsudku Tatry, že cílem Bruselské úmluvy je „posílit v rámci Společenství právní ochranu osob v něm trvale usazených a usnadnit uznávání rozhodnutí ve snaze zajistit výkon rozhodnutí“ [20].

17 — Stanovisko generálního advokáta Tesauro, Tatry (viz výše, poznámka pod čarou 12, bod 8).

18 — Viz k tomu příklad Úmluvy pro plavbu na Rýně ve zprávě P. Schlossera k přístupové smlouvě Dánského království, Irska a Spojeného království Velké Británie a Severního Irska (Úř. věst. 1979, C 59, s. 71, 79, bod. 243).

19 — Viz body 16 a 17 odůvodnění.

20 — Rozsudek Tatry (viz výše, poznámka pod čarou 12, bod 25).

42. Pokud dotčená smlouva nevyžaduje vykonat cizí soudní rozhodnutí pouze za podmínek, které sama stanoví, ale připouští alternativně použití jiných ustanovení, odpovídá zásadě *favor executionis*, že mohou být uplatněna pravidla zvýhodňující výkon rozhodnutí.

C – *Ke druhé předběžné otázce*

43. Zejména ustanovení nařízení č. 44/2001 přitom ve srovnání s mezinárodními smlouvami často výkon rozhodnutí usnadňují. Na základě vzájemné důvěry, na které se zakládá úzká spolupráce soudů členských států, totiž nařízení v rámci uznávání a výkonu rozhodnutí většinou klade nižší požadavky, než je tomu u mezinárodních právních nástrojů. To se ukazuje například na skutečnosti, že příslušnost soudů členského státu původu podle čl. 35 odst. 3 nařízení nesmí být přezkoumávána.

44. Na základě výše uvedeného je na první předběžnou otázku nutno odpovědět takto:

Článek 71 odst. 2 návětí a písm. b) druhý pododstavec nařízení č. 44/2001 je nutno vykládat v tom smyslu, že odpovídající úprava zvláštní smlouvy, jejíž smluvní stranou je členský stát původu a dožádaný členský stát, má přednost před ustanoveními nařízení o podmínkách uznávání a výkonu soudních rozhodnutí soudu jiného členského státu jen tehdy, jestliže jsou ustanovení smlouvy vyčerpávající a výlučná v tom smyslu, že vylučují použití nařízení.

45. Podstatou druhé předběžné otázky Hoge Raad je, zda je Soudní dvůr příslušný k výkladu CMR. Při bližším pohledu má tato otázka dva aspekty.

46. Zaprvé je třeba objasnit, zda Soudní dvůr může zkoumat CMR v rámci použití čl. 71 odst. 2 písm. b) druhého pododstavce nařízení za účelem určení oblasti působnosti nařízení.

47. Zadruhé je účelem předběžné otázky Hoge Raad objasnění, zda může Soudní dvůr zcela obecně vykládat zvláštní smlouvu členských států, aby zabezpečil jednotný výklad úprav *lis pendens* v uvedené smlouvě a v nařízení č. 44/2001.

48. Pokud však z dalšího zkoumání vyplyne, že CMR neobsahuje žádné předpisy, které znemožňují použití ustanovení nařízení o uznávání a výkonu rozhodnutí, byl by tento

druhý aspekt předběžné otázky hypotetické povahy. V tomto případě by totiž nizozemské soudy nebyly podle čl. 35 odst. 3 nařízení č. 44/2001 oprávněny přezkoumat příslušnost soudu členského státu původu. V důsledku toho by nebylo možno zabývat se blíže otázkou, zda dotyčný soud správně vyložil pravidlo *lis pendens* obsažené v článku 31 CMR.

49. K odpovědi na otázku, zda CMR obsahuje ustanovení, která znemožňují použití ustanovení nařízení o uznávání a výkonu rozhodnutí, však lze dospět jen na základě výkladu. V důsledku toho se Soudní dvůr musí vyjádřit k otázce, zda mu tento výklad přísluší, či zda jej mají provádět vnitrostátní soudy. Z toho potom vyplyne, zda Soudní dvůr dále vyloží CMR přímo, nebo zda může vykládat pouze nařízení s ohledem na CMR.

1. Smlouvy, jejichž smluvní stranou je Unie

50. Podle článku 267 SFEU (bývalý článek 234 ES) je Soudní dvůr příslušný k výkladu Smluv, platnosti a výkladu aktů přijatých orgány, institucemi nebo jinými subjekty Unie. K aktům orgánů patří podle ustálené judikatury i mezinárodní smlouvy, jejichž smluvní stranou se stala Unie podle postupu stanoveného v článku 218 SFEU (bývalý článek 300 ES). Tyto smlouvy jsou nedílnou součástí právního řádu Unie a Soudní dvůr je v rámci tohoto právního řádu příslušný k jejich výkladu v rámci řízení o předběžné otázce [21].

51. Unie jako taková však není smluvní stranou CMR; smluvními stranami jsou pouze členské státy, takže příslušnost Soudního dvora k výkladu této úmluvy se nemůže opírat přímo o účast Unie na této úmluvě.

2. Analogie ke smíšeným dohodám?

52. V případě CMR se rovněž nejedná o takzvanou smíšenou dohodu, kterou z důvodu sdílené pravomoci v oblasti upravené touto dohodou uzavřely jak členské státy, tak i Unie. Přesto však zvažuje předkládající soud

21 — Viz rozsudky ze dne 30. dubna 1974, Haegeman (181/73, Recueil, s. 449, body 2 až 6); ze dne 30. září 1987, Demirel (12/86, Recueil, s. 3719, bod 7); ze dne 10. ledna 2006, IATA a ELFAA (C-344/04, Sb. rozh. s. I-403, bod 36); ze dne 3. června 2008, Intertanko (C-308/06, Sb. rozh. s. I-4057, bod 53), a ze dne 22. října 2009, Bogiatzi-(C-301/08, Sb. rozh. s. I-10185, bod 23 a násl.).

v návaznosti na rozsudek Hermès [22], týkající se výkladu dohody o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví (TRIPS), zda neexistuje analogie k příslušnosti k výkladu v rámci smíšených dohod.

53. Smíšené dohody se rovněž považují za smlouvy Unie, které Soudní dvůr může každopádně vykládat v rámci pravomoci Unie [23]. Nelze nicméně bez dalšího jasně oddělit dotyčné oblasti pravomoci. Soudní dvůr tak ve své judikatuře k článku 50 TRIPS uznal, že může vykládat toto ustanovení o požadavcích kladených na předběžná opatření na ochranu práv duševního vlastnictví i tehdy, když se nemá v konkrétním sporu uplatnit na ochranu ochranné známky Společenství, ale národní ochranné známky [24]. Soudní dvůr to odůvodnil tím, že se nezávisle na druhu dotčené ochranné známky uplatní tatáž vnitrostátní ustanovení k provedení článku 50 TRIPS, takže jejich jednotný výklad je žádoucí [25].

54. Předkládající soud se táže, zda z této judikatury vyplývá, že Soudní dvůr může vykládat pravidlo *lis pendens* CMR, ačkoli není obsaženo ve smlouvě Unie. Podobná potřeba by mohla rovněž vyvstat ohledně jednotného výkladu článku 31 CMR a článku 27 nařízení č. 44/2001.

55. Soudní dvůr v rozsudku Hermès zdůraznil, že existuje jasný zájem Společenství na tom, aby ustanovení, které může být použito jak na situace, na něž se vztahuje vnitrostátní právo, tak na situace, na něž se vztahuje právo Společenství, bylo nezávisle na tom, za jakých podmínek má být použito, vykládáno jednotně, aby bylo do budoucna zamezeno jeho rozdílnému výkladu [26].

56. Z toho nicméně nelze dovodit žádnou zásadu práva Unie, že by ustanovení CMR a nařízení č. 44/2001 týkající se *lis pendens* měla být vykládána jednotně. V případě dohody TRIPS se totiž jedná o smlouvu, jejíž smluvní stranou je Unie. Její ustanovení byla provedena do práva Unie, takže její výklad je v této souvislosti relevantní.

22 — Rozsudek ze dne 16. června 1998, Hermès (C-53/96, Recueil, s. I-3603).

23 — Viz rozsudky Haegeman (viz výše, poznámka pod čarou 21, bod 2 až 6), Demirel (viz výše, poznámka pod čarou 21, bod 7), Hermès (viz výše, poznámka pod čarou 22, bod 29); ze dne 14. prosince 2000, Dior a další (C-300/98 a C-392/98, Recueil, s. I-11307, bod 33), a ze dne 30. května 2006, Komise v. Irsko (C-459/03, Sb. rozh. s. I-4635, bod 84).

24 — Rozsudky Hermès (viz výše, poznámka pod čarou 22, bod 32) a Dior a další (viz výše, poznámka pod čarou 23, bod 47 a násl.).

25 — Rozsudky Hermès (viz výše, poznámka pod čarou 22, bod 32) a Dior a další (viz výše, poznámka pod čarou 23, bod 47 a násl.).

26 — Rozsudek Hermès (viz výše, poznámka pod čarou 22, bod 32).

57. Oproti tomu se v případě CMR a nařízení č. 44/2001 jedná o odlišné právní instrumenty, které jsou podle článku 71 nařízení na sobě závislé: nařízení ponechává ustanovení CMR o soudní příslušnosti nedotčena. Na rozdíl od oblasti dohody TRIPS nebo oblasti práva hospodářské soutěže [27] proto ve zde relevantním vztahu mezi nařízením č. 44/2001 a CMR nedochází k žádnému propojení mezi ustanoveními, která se použijí na situace upravené právem Unie, a ustanoveními, použitelnými na situace mimo oblast působnosti práva Unie. V důsledku toho neexistuje srovnatelný zájem Unie na jednotném výkladu použitelných právních předpisů, který by mohl odůvodnit rozšíření příslušnosti Soudního dvora na výklad ustanovení CMR.

3. Výklad smluv, jejichž smluvními stranami Unie není

58. Smlouvy uzavírané pouze mezi členskými státy se obvykle nestávají součástí unijního právního řádu a Unie jimi není vázána [28]. V důsledku toho Soudní dvůr v zásadě není příslušný k výkladu takových smluv [29]. Existují však některé skupiny případů, v nichž se Soudní dvůr přesto prohlásil příslušným k výkladu smluv, ačkoli nebyly uzavřeny Unií (resp. tehdejším Společenstvím).

a) Příslušnost k výkladu z titulu funkčního nástupnictví

59. Soudní dvůr přijal výjimečně svou příslušnost k výkladu ohledně tehdejší dohody GATT („GATT 1947“) ještě před tím, než přistoupilo tehdejší Společenství k WTO. Odůvodnil to tím, že Společenství, aniž by samo dohodu podepsalo, převzalo povinnosti členských států vyplývající z dohody. Dotyčné pravomoci byly na Společenství přeneseny členskými státy v článku 111 a článku 113 Smlouvy o EHS. Společenství uzavřelo od té doby na základě tehdy platného článku 114 Smlouvy o EHS v rámci dohody GATT „jménem Společenství“ [30] zejména celní a obchodní dohody.

27 — Viz k tomu rozsudky ze dne 14. prosince 2006, Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio (C-217/05, Sb. rozh. s. I-11987, bod 20), a ze dne 11. prosince 2007, Ente Tabacchi-Italiani (C-280/06, Sb. rozh. s. I-10893, bod 26).

28 — Viz v tomto smyslu rozsudky ze dne 14. července 1994, Peralta, (C-379/92, Recueil, s. I-3453, bod 16), a ze dne 24. června 2008, Commune de Mesquer (C-188/07, Sb. rozh. s. I-4501, bod 85), jakož i bod 84 mého stanoviska ze dne 13. března 2008 v této věci.

29 — Viz rozsudky ze dne 27. listopadu 1973, Vandeweghe (130/73, Recueil, s. 1329, bod 2); ze dne 2. srpna 1993, Levy (C-158/91, Recueil, s. I-4287, bod 21); Peralta (viz výše, poznámka pod čarou 28, bod 16), a Bogiatzi (viz výše, poznámka pod čarou 21, bod 24).

30 — Rozsudek ze dne 12. prosince 1972, International Fruit Company (21-24/72, Recueil, s. 1219, bod 15 až 18). Viz k tomu dále rozsudky Peralta, (viz výše, poznámka pod čarou 28, bod 16), Intertanko a další (viz výše, poznámka pod čarou 21, bod 48.), Commune de Mesquer (viz výše, poznámka pod čarou 28, bod 85) a Bogiatzi (viz výše, poznámka pod čarou 21, bod 25).

60. Unie má v oblasti občanskoprávního řízení s mezinárodním prvkem podle čl. 81 odst. 2 písm. a) SFEU (dřívější článek 65 ES) pravomoc k přijetí opatření, která mají zajistit vzájemné uznávání a výkon soudních a mimosoudních rozhodnutí v občanském a obchodním právu. Soudní dvůr však krom toho ve svém posudku 1/03 konstatoval, že Unie získala mezitím i výlučnou vnější pravomoc k uzavírání mezinárodních smluv v této oblasti [31].

61. CMR však upravuje otázky občanskoprávního řízení pouze okrajově. V popředí zájmu stojí ustanovení týkající se smlouvy o silniční nákladní dopravě. I když má Unie v této oblasti, např. s ohledem na ustanovení o dopravě (článek 90 a násl. SFEU) nebo sbližování právních předpisů (článek 114 SFEU), pravděpodobně souběžnou pravomoc, není patrné, že by těchto pravomocí již rozsáhle využívala. Funkční nástupnictví Unie do pravomocí členských států v rámci CMR je proto vyloučeno [32].

62. Jak jsem již ostatně blíže osvětlila v mém stanovisku Intertanko [33], je sporné – nehledě na rozsah oprávnění Unie – zda samotná existence dotyčných pravomocí dostačuje k tomu, aby byla Unie vázána mezinárodními závazky členských států a aby byla dána odpovídající příslušnost Soudního dvora k výkladu. GATT představuje v tomto ohledu zvláštní případ, neboť přechod pravomocí obchodní politiky byl v tehdejší Smlouvě o EHS výslovně upraven. Kromě toho vykazoval světový obchodní systém, jehož cílem byl rozvoj, zvláštní potřebu funkčního nástupnictví.

63. Oproti tomu je CMR úmluvou uzavřenou pouze členskými státy, která upravuje pravidla soukromoprávních vztahů. Jejím cílem není na rozdíl od GATT rozvoj.

64. V oblasti soudní příslušnosti, jakož i v oblasti uznávání a výkonu rozhodnutí se vyslovuje především ustanovení článku 71 nařízení č. 44/2001 proti tomu, aby Unie vstoupila do postavení členských států jakožto smluvní strana smlouvy ve zvláště vymezených věcech. Podle tohoto ustanovení mají smlouvy členských států zůstat nedotčeny právě navzdory činnosti zákonodárce Unie.

31 — Posudek 1/03 ze dne 7. února 2006 (Sb. rozh. s. I-1145).

32 — Viz v tomto smyslu rozsudky Intertanko a další (viz výše, poznámka pod čarou 21, bod 49) a Bogiatzi (viz výše, poznámka pod čarou 21, bod 33).

33 — Stanovisko ze dne 20. listopadu 2007, Intertanko a další (viz výše, poznámka pod čarou 21, body 40 a násl.).

b) Příslušnost k výkladu mezinárodních obyčejových pravidel zakotvených v mezinárodních smlouvách

65. Soudní dvůr vykládá ustanovení mezinárodních smluv, které neuzavřela Unie, také tehdy, jestliže jsou jakožto výraz obyčejových pravidel zakotvených obecným mezinárodním právem závazná i pro Unii, a proto musí být použita jako měřítko platnosti aktů orgánů Unie [34]. Ustanovení CMR však takovou povahu nemají.

c) Příslušnost k výkladu na základě zvláštního přenesení působnosti

66. Soudní dvůr je dále příslušný k výkladu mezinárodní smlouvy, která souvisí s předmětem smluv, pokud mu smluvní strany výslovně udělí takovou pravomoc. Příkladem této skupiny případů mohou být protokoly k Bruselské úmluvě a k Římské úmluvě o smluvních závazkových vztazích [35].

67. CMR však neobsahuje takové výslovné přenesení působnosti na Soudní dvůr. Článek 47 CMR naopak stanoví příslušnost Mezinárodního soudního dvora k výkladu ustanovení CMR. Tato příslušnost se samozřejmě vztahuje pouze na spory mezi smluvními státy a nezahrnuje příslušnost vnitrostátních soudů k výkladu CMR v jednotlivých případech stejně jako – případně – pravomoc Soudního dvora Evropské unie.

d) Příslušnost k výkladu na základě odkazu

68. Podle judikatury může Soudní dvůr vykládat jednotlivá ustanovení mezinárodních smluv, jestliže normy práva Unie na tato

34 — Rozsudky ze dne 24. listopadu 1992, Poulsen a Diva Navigation (C-286/90, Recueil, s. I-6019, bod 9 a násl.); ze dne 16. června 1998, Racke (C-162/96, Recueil, s. I-3655, bod 45), a Intertanko (viz výše, poznámka pod čarou 21, bod 51).

35 — Viz Protokol o výkladu Úmluvy ze dne 27. září 1968 o soudní příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech Soudním dvorem, podepsaný v Lucemburku dne 3. června 1971 (Úř. věst. 1975, L 204, s. 28) a První protokol o výkladu Úmluvy o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy otevřené k podpisu v Římě dne 19. června 1980 Soudním dvorem Evropských společenství (Úř. věst. 1989, L 48, s. 1).

ustanovení odkazují [36] nebo pokud bylo právo Unie přijato k provedení závazků z mezinárodních smluv v Unii [37].

69. Článek 71 nařízení č. 44/2001 však nelze klást na roveň takovým odkazům. Článek 71 se vztahuje na zvláštní smlouvy členských států. Tím nicméně nejsou jeho ustanovení začleněna do práva Unie. Článek 71 naopak omezuje oblast působnosti nařízení, aby tak umožnil širší uplatnění smluv jakožto aktů členských států.

70. Zdá se však, že předkládající soud uvažuje o zahrnutí smluv zmíněných v článku 71 nařízení do nařízení č. 44/2001 a odkazuje přitom na příslušnou pasáž Schlosserovy zprávy [38], podle níž je třeba na normy zvláštních smluv týkajících se příslušnosti zásadně pohlížet jako na samotná ustanovení Bruselské úmluvy o příslušnosti.

71. Dotyčná pasáž má však jen objasnit, že příslušnost založená zvláštní smlouvou je postavena na roveň úpravě příslušnosti podle Bruselské úmluvy. Příslušnost, která se zakládá na zvláštní smlouvě, nemá být na překážku uznávání a výkonu rozhodnutí v jiném členském státě, a to i tehdy, jestliže členský stát dožádaný o uznání není smluvní stranou zvláštní smlouvy [39].

72. Z uvedeného úryvku Schlosserovy zprávy tedy nevyplývá, že by měly být do nařízení č. 44/2001 včleněna veškerá ustanovení zvláštních smluv a že se tak automaticky stávají právem Unie. Jednoznačně by to odporovalo znění článku 71, podle kterého zůstávají zvláštní smlouvy nařízením *nedotčeny*.

36 — Viz např. odkazy v nařízení Rady (ES) č. 40/94 ze dne 20. prosince 1993 o ochranné známce Společenství (Úř. věst. 1994, L 11, s. 1; Zvl. vyd. 17/01, s. 146) na Pařížskou úmluvu na ochranu průmyslového vlastnictví. Její ustanovení vykládal proto Soudní dvůr v rozsudku ze dne 11. března 2003, Ansul (C-40/01, Recueil, s. I-2439, bod 32 a násl.). Dále odkazuje např. článek 11 nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000 (Úř. věst. L 338, s. 1; Zvl. vyd. 19/06, s. 243) na provádění řízení o navrácení podle úmluvy ze dne 25. října 1980 o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí.

37 — Rozsudky ze dne 22. června 1989, Fediol v. Komise (70/87, Recueil, s. 1781, bod 19), a ze dne 7. května 1991, Nakajima v. Rada (C-69/89, Recueil, s. I-2069, bod 31).

38 — Viz výše, poznámka pod čarou 18, bod 240.

39 — Viz oproti tomu námitku ohledně uznávání a výkonu rozhodnutí vydaného na základě pravidla příslušnosti platného pouze ve státě původu obsaženou v čl. 57 odst. 4 Luganské úmluvy o příslušnosti a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech podepsané dne 16. září 1988 v Luganu (Úř. věst. 1988, L 319, s. 9).

e) Dílčí závěr

73. Jako dílčí závěr je tedy možné konstatovat, že CMR nepředstavuje mezinárodní smlouvu, která se stala v širším slova smyslu součástí právního řádu Evropské unie. Proto Soudní dvůr není oprávněn vykládat přímo tuto smlouvu členských států.

4. Výklad článku 71 nařízení č. 44/2001 s ohledem na ustanovení CMR

74. Zúčastnění se shodují na tom, že Soudní dvůr musí být v rámci vymezení oblasti působnosti nařízení č. 44/2001 a zvláštních smluv členských států oprávněn zjistit normativní obsah dotyčných smluv.

75. Soudní dvůr tak v rozsudku Tatry zkoumal v rámci článku 57 Bruselské úmluvy, tj. ustanovení předcházejícího článku 71 nařízení č. 44/2001, zda by Mezinárodní úmluva o zadržení námořních lodí byla dotčena uplatněním pravidla *lis pendens* v článku 21 Bruselské úmluvy [40]. Soudní dvůr nicméně blíže neodůvodnil, z čeho dovodil svou příslušnost k výkladu této veřejnoprávní smlouvy členských států.

76. Považuji postup Soudního dvora za věcně správný a sdílím rovněž názor účastníků řízení v projednávané věci, že Soudní dvůr musí být v rámci použití článku 71 nařízení č. 44/2001 oprávněn seznámit se s obsahem smlouvy členských států ve zvláště vymezené věci. V opačném případě by nemohl určit oblast působnosti nařízení, a zaručit tak jednotné uplatňování práva Unie.

77. V takovém případě se však nejedná o prvotní výklad mezinárodní smlouvy členských států, ale o výklad článku 71 nařízení č. 44/2001 vzhledem k použití ustanovení v této smlouvě vnitrostátním soudem. Normativní obsah smlouvy tedy zároveň tvoří právní a skutkový základ pro upřesňující výklad práva Unie.

78. Soudní dvůr se zde nachází v obdobné situaci jako v případě řízení o předběžné otázce, v jehož rámci je vznesena otázka

40 — Viz výše, poznámka pod čarou 12, bod 27.

„slučitelnosti“ vnitrostátního ustanovení s právem Unie. Soudní dvůr není v takovém případě oprávněn závazně určit obsah vnitrostátního předpisu a poté jej celkově posoudit podle práva Unie. V této situaci naopak vykládá právo Unie s ohledem na použití ustanovení, které je obdobné konkrétnímu vnitrostátnímu předpisu.

79. To, co se zdá být na první pohled čistým formalismem, má však svůj dobrý právní důvod. Soudní dvůr tak totiž zachovává prvotní příslušnost soudů členských států k výkladu jejich vnitrostátního práva včetně mezinárodních smluv uzavřených dotčeným členským státem. Je proto vyhrazeno předkládajícímu soudu, aby ve světle výkladu podaného Soudním dvorem provedl konečný přezkum vnitrostátního práva a vyloučil jeho použití, pokud je v rozporu s právem Unie.

80. Pro otázku výkladu CMR z toho vyplývá, že se Soudní dvůr může za účelem výkladu článku 71 nařízení č. 44/2001 seznámit s jejím obsahem. Takovým výkladem dotčených ustanovení CMR však nejsou vnitrostátní soudy vázány. Jsou však povinny respektovat výklad článku 71 nařízení, který provedl Soudní dvůr na základě svého způsobu chápání ustanovení CMR.

81. Zde zastávané pojetí rozdělení úloh mezi předkládající soud a Soudní dvůr v rámci článku 71 nařízení č. 44/2001 má obdobu v judikatuře k článku 351 SFEU (dřívější článek 307 ES).

82. Rovněž toto ustanovení upravuje souběh povinností podle dřívější mezinárodní smlouvy členských států s právem Unie. K tomu Soudní dvůr v rozsudku Levy [41] uvedl, že není úlohou Soudního dvora v rámci řízení o předběžné otázce, ale vnitrostátního soudu, aby ověřil, jaké má dotčený členský stát povinnosti z dřívější mezinárodní smlouvy, a stanovil jejich meze tak, aby mohlo být určeno, v jakém rozsahu jsou tyto povinnosti překážkou použití dotčeného právního aktu tehdejšího Společenství.

41 — Rozsudek Levy (viz výše, poznámka pod čarou 29, bod 21). V rozsudku ze dne 18. listopadu 2003, Budějovický Budvar (C-216/01, Recueil, s. I-13617) uvádí sice Soudní dvůr rozsáhlé úvahy k platnosti dvoustranné smlouvy (bod 148 a násl.), ponechává však konečné rozhodnutí rovněž předkládajícímu soudu (bod 163).

83. Ve své judikatuře k článku 351 SFEU dále Soudní dvůr stanovil povinnost vykládat dřívější smlouvy členských států v co největším možném rozsahu v souladu s právem Unie [42]. Je proto třeba zvážit, zda dotyčná povinnost výkladu v souladu s právem Unie platí i pro střet mezi smlouvou členských států a nařízením č. 44/2001, jak je upraven v článku 71 nařízení. Mohlo by to být relevantní například pro otázku, zda je třeba vykládat pravidlo *lis pendens* v článku 31 v souladu s článkem 27 nařízení č. 44/2001.

84. Rozdílná řešení případného střetu stanovená v článku 351 SFEU a článku 71 nařízení č. 44/2001 však svědčí proti povinnosti výkladu v souladu s právem Unie v rámci článku 71 nařízení.

85. K tomu je třeba předeslat, že se článek 351 SFEU podle ustálené judikatury nepoužije na vztah mezi členskými státy [43]. Z tohoto důvodu nemá toto ustanovení přímý význam pro projednávaný případ, v němž se mají použít ustanovení CMR v řízení vztahujícím se ke dvěma členským státům.

86. Nehledě na tuto skutečnost by se článek 351 SFEU nepoužil ani z věcného hlediska. Toto ustanovení vychází z přístupu, že členské státy musejí zajistit plný účinek SEU a SFEU tím, že musejí v rámci svých právních možností odstranit mezinárodní závazky, které jsou s nimi v rozporu, změnou dotčené smlouvy nebo v nezbytných případech rovněž výpovědí dané smlouvy [44]. V tom je jako druhá strana mince obsažena i povinnost výkladu v souladu s právem Unie.

87. Konflikt mezi povinností členských států vyplývající z mezinárodní smlouvy – zde z CMR – a ustanovením práva Unie – zde nařízení č. 44/2001 – jak jej předpokládá článek 351 SFEU, je však vyloučen již z důvodu omezení oblasti působnosti nařízení v jeho článku 71. Tímto ustanovením zákonodárce vědomě připustil souběžnou existenci nařízení a zvláštních ustanovení v smlouvě, a to i ve vztazích mezi členskými státy, za účelem ponechání prostoru pro použití zvláštních

42 — Viz rozsudek Budějovický Budvar (viz výše, poznámka pod čarou 41, bod 169).

43 — Viz rozsudky ze dne 22. září 1988, Deserbais (286/86, Recueil, s. 4907, bod 18), a Bogiatze (viz výše, poznámka pod čarou 21, bod 19).

44 — Rozsudek ze dne 4. července 2000, Komise v. Portugalsko (C-84/98, Recueil, s. I-5215, bod 58).

smluv členských států [45]. V důsledku toho nejsou za účelem zamezení odchylek od práva Unie nutné změny smluv nebo jejich výklad v souladu s právem Unie.

5. Závěr ke druhé předběžné otázce

88. Výsledně je tedy třeba odpovědět na druhou předběžnou otázku v tom smyslu, že Soudní dvůr není příslušný k výkladu CMR. Je však úkolem Soudního dvora vykládat článek 71 nařízení č. 44/2001 s ohledem na použití dotyčných ustanovení CMR týkajících se oblasti působnosti nařízení vnitrostátním soudem a v této souvislosti vzít na vědomí obsah ustanovení CMR.

D – *Ke třetí a čtvrté předběžné otázce*

89. Podstatou třetí předběžné otázky Hoge Raad je, zda čl. 31 odst. 3 a 4 CMR nepředstavují vyčerpávající úpravu výkonu rozhodnutí, takže mohou být souběžně použita dotyčná ustanovení nařízení č. 44/2001. Budu se jí zabývat společně se čtvrtou otázkou, která konkrétně zmiňuje zkoumání příslušnosti soudu členského státu původu jako možnou podmínku výkonu rozhodnutí podle CMR.

90. Ve světle odpovědi na druhou předběžnou otázku však musejí být tyto otázky přeformulovány. Je třeba zkoumat, zda taková ustanovení, jako jsou čl. 31 odst. 3 a 4 CMR, není třeba chápat jako vyčerpávající úpravu podmínek uznávání a výkonu rozhodnutí ve smyslu čl. 71 odst. 2 písm. b) druhého pododstavce první věty nařízení č. 44/2001, takže lze nadále použít dotyčná ustanovení nařízení a zejména vyloučit zkoumání příslušnosti soudu členského státu původu v řízení o výkonu rozhodnutí.

91. Podle čl. 31 odst. 3 CMR, pokud se stal vykonatelný rozsudek vynesený soudem některého ze smluvních států CMR v tomto státě vykonatelným, stává se vykonatelným i ve všech ostatních smluvních státech, jakmile byly splněny v příslušném státně předepsané formality. V čl. 31 odst. 4 CMR je

45 — Viz oproti tomu článek 59 a článek 60 nařízení č. 2201/2003 (viz výše, poznámka pod čarou 36), které ve vztahu mezi členskými státy navzájem upřednostňují toto nařízení před mezinárodními právními nástroji.

upřesněno, na která konečná rozhodnutí se odstavec 3 vztahuje.

92. Dále stanoví čl. 31 odst. 3 druhá věta CMR negativní podmínku, že splnění těchto formalit nemůže být základem pro „obnovu řízení“, tedy meritorní přezkum („aucune révision de l'affaire“; „shall not permit the merits of the case to be re-opened“).

93. Zdá se tedy, že uvedená ustanovení CMR nepředstavují vyčerpávající úpravu podmínek pro výkon rozhodnutí, ale odkazují v tomto ohledu na vnitrostátní ustanovení. Jedinou povinností soudu vykonávajícího rozhodnutí je zákaz meritorního přezkumu. Ohledně absence dalších odpovídajících pravidel v CMR je třeba vycházet z toho, že odkaz na „formality“ v dožádaném státě se vztahuje na platnou úpravu uznávání a výkonu cizích soudních rozhodnutí, například na řízení o *exequatur* včetně nezbytného přezkumu hmotněprávních podmínek výkonu rozhodnutí, jako je např. slučitelnost rozhodnutí, které je třeba vykonat, s *ordre public*.

94. Tento názor se opírá o historické souvislosti úmluvy. V době jejího uzavření v roce 1956 bylo v některých smluvních státech ještě obvyklé v rámci uznávání a výkonu rozhodnutí provádět meritorní přezkum ohledně rozsudků cizích soudů. Odkaz na „formality“ je zde třeba chápat jako odkaz na čistě „formální“ povahu kontroly („contrôle de la régularité formelle“) při zřeknutí se – čl. 31 odst. 3 druhou větou CMR výslovně zakázaného – meritorního přezkumu [46]. „Formalitami“ v tomto smyslu se tedy myslí veškeré podmínky výkonu rozhodnutí podle vnitrostátního práva s výjimkou správnosti rozhodnutí po meritorní stránce.

95. V důsledku toho je třeba vycházet z toho, že taková úprava, jakou jsou popsaná ustanovení CMR, nestanoví podmínky výkonu rozhodnutí vyčerpávajícím způsobem. Podle čl. 71 odst. 2 písm. b) druhého pododstavce věty první nařízení č. 44/2001 tedy neodporují dotyčná ustanovení použití článků 38 až 52 nařízení ve vztahu mezi členskými státy.

96. Pokud článek 31 CMR upravuje podmínky výkonu rozhodnutí, nejsou odpovídající ustanovení každopádně zvláště přizpůsobena

46 — R. Loewe, Erläuterungen zum Übereinkommen vom 19. Mai 1956 über den Beförderungsvertrag im internationalen Straßengüterverkehr (CMR), *European Transport Law* 11 (1976), 503, 583; H. Jesser-Huß (viz výše, poznámka pod čarou 7, článek 31 CMR bod 37).

situaci v nákladní silniční dopravě [47]. Tato skutečnost je rovněž argumentem pro použití ustanovení nařízení o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí.

97. Zbývá přezkoumat, zda taková ustanovení, jakými jsou ustanovení CMR, činí na rozdíl od čl. 35 odst. 3 nařízení č. 44/2001 přezkum příslušnosti soudu členského státu původu nezbytnou podmínkou výkonu rozhodnutí.

98. Tento názor je zastáván zčásti s odkazem na souvislost čl. 31 odst. 3 a čl. 31 odst. 1 CMR. Článek 31 odst. 3 hovoří o „sporu uvedeném v odstavci 1“, a tím implicitně předpokládá, že soud vykonávající rozhodnutí přezkoumává rovněž příslušnost soudu členského státu původu, upravenou v odst. 1 [48]. Tento výklad se odůvodňuje nezbytností ochrany účastníka, který neměl ve věci úspěch před příliš extenzivně vykládanými ustanoveními CMR týkajícími se výkonu rozhodnutí [49].

99. Vzhledem ke znění čl. 31 odst. 1 CMR se však zdá být přesvědčivější chápat odkaz v čl. 31 odst. 3 na spor uvedený v odstavci 1 pouze jako odkaz na „spory vzniklé z přeprav podléhajících této Úmluvě“ uvedené v odstavci 1 [50]. Kromě toho upravuje odstavec 1 pouze otázku místní příslušnosti, nikoliv však nepřípustnost další žaloby při souběhu řízení upraveném v odstavci 2.

100. Ustanovení CMR tedy nevyžadují nutně přezkum příslušnosti soudu členského státu původu. Pokud však vnitrostátní předpisy o uznávání a výkonu rozhodnutí takový přezkum stanoví, CMR takovému přezkumu nebrání.

101. V Evropské unii je přezkum příslušnosti podle čl. 35 odst. 3 nařízení č. 44/2001 vyloučen. Toto ustanovení spočívající na zásadě *favor executionis* se uplatní podle čl. 71 odst. 2 písm. b) nařízení z důvodu neexistence jiné vyčerpávající úpravy v této souvislosti.

47 — Viz P. de Meij, *Samenloop EEX-Verordening met bijzondere verdragen*, Deventer 2003, s. 251 a 287.

48 — Viz k tomu odkazy v A. Messent/D. A. Glass, *Hill & Messent–CMR: Contracts for the International Carriage of Goods by Road*, 3. vydání, Londýn 2000, bod 10.48 a poznámka pod čarou 103.

49 — Viz odkazy v H. Jesser-Huß (viz výše, poznámka pod čarou 7, článek 31 CMR, bod 36 a poznámky pod čarou 116 a 117).

50 — Takto to v konečném výsledku chápe i H. Jesser-Huß (viz výše, poznámka pod čarou 7, čl. 31 CMR, bod 36).

102. Na třetí a čtvrtou předběžnou otázku je tedy třeba odpovědět v tom smyslu, že taková ustanovení, jako jsou čl. 31 odst. 3 a 4 CMR nepředstavují vyčerpávající úpravu podmínek uznávání a výkonu rozhodnutí ve smyslu čl. 71 odst. 2 písm. b) druhého pododstavce první věty nařízení č. 44/2001 a zejména nevyžadují přezkum příslušnosti předkládajícího soudu, takže se uplatní dotyčná ustanovení nařízení č. 44/2001.

E – *K páté a šesté předběžné otázce*

103. Vzhledem k odpovědi na první až čtvrtou předběžnou otázku není třeba odpovědět na pátou a šestou otázku, které byly položeny jen podpůrně.

V – Závěry

104. S ohledem na výše uvedené úvahy navrhuji Soudnímu dvoru, aby odpověděl na předběžné otázky položené Hoge Raad takto:

„1. Článek 71 odst. 2 návětí a písm. b) druhý pododstavec nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech je nutno vykládat v tom smyslu, že odpovídající úprava zvláštní smlouvy, jejíž smluvní stranou je členský stát původu a dožádaný členský stát, má přednost před ustanoveními nařízení o podmínkách uznávání a výkonu soudních rozhodnutí soudu jiného členského státu jen tehdy, když jsou ustanovení smlouvy vyčerpávající a výlučná v tom smyslu, že vylučují použití nařízení.

2. Soudní dvůr není příslušný k výkladu Úmluvy o přepravní smlouvě v mezinárodní silniční nákladní dopravě podepsané dne 19. května 1956 v Ženevě. Je však úkolem Soudního dvora vykládat článek 71 nařízení č. 44/2001 s ohledem na použití dotyčných ustanovení CMR týkajících se oblasti působnosti nařízení vnitrostátním soudem a v této souvislosti vzít na vědomí obsah ustanovení CMR.

3. Taková ustanovení, jako jsou čl. 31 odst. 3 a 4 CMR, nepředstavují vyčerpávající úpravu podmínek uznávání a výkonu rozhodnutí ve smyslu čl. 71 odst. 2 písm. b) druhého pododstavce první věty nařízení č. 44/2001 a zejména nevyžadují přezkum příslušnosti předkládajícího soudu, takže se uplatní dotyčná ustanovení nařízení č. 44/2001."